

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. סוכה גזולה והמסכך ברשות הרבים ... מכשירין ... אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חברו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא.....1
- ב. אבל גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא דמי עצים.....4
- ג. תקנתא משום תקנת מריש ... לבתר שבעה הדר בעיניה ואי חברו בטינא ואפילו לאחר שבעה נמי יהיב ליה דמי.....6
- ד. ארבעת מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא מצא ... לא יביא ... ולא דבר אחר.....7
- ה. כמושין כשרין יבשין פסולין.....7
- ו. לולב של עבודה זרה לא יטול ואם נטל כשר.....8
- ז. נקטם ראשו.....8
- ח. אבל נסדק כשר.....10

דף לא.

א. סוכה גזולה והמסכך ברשות הרבים ... מכשירין ... אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חברו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא

אף על פי שאמרה תורה (דברים טז פסוק יג) חג הסוכות תעשה לך "לך" משלך. כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חברך, לא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה ועל דרך שיתבאר אבל יוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה¹, דכתיב (ויקרא כג פסוק מב) כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת מִלְמַד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִין לֵישֵׁב בְּסֻכָּה אֶחָת וּמִכֵּיוֶן שֶׁנִּכְנַס לָהּ בְּרִשּׁוֹת, הֲרֵי הִיא כְּשֵׁלִי.

וכן יוצא אדם ידי חובתו בסוכה שיש לו שותפות בה עם חברו, אפילו אם נכנס לה שלא ברשות חברו, ואין זה נקרא גזל כיון שעל דעת כן נשתתפו, שכל אחד מהם ישתמש בה כרצונו.

¹ שו"ע ונו"כ תרלז ב

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ואפילו סוכה הגזולה פעמים שהיא כשרה², כיצד הרי שתיקן ישראל סוכתו ובא חבירו והוציאו מסוכתו, וגזלה וישב בה, יצא. שאין הקרקע נגזלת³, ולעולם היא בחזקת בעליה והרי היא כשאוולה ביד הגזול, וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע, ולפיכך סוכה זו שהיא בנויה על הקרקע, הרי היא כשאוולה ביד הגזול ויוצא הוא בה ידי חובתו, כמו שיוציאין בסוכה שאולה.

אך אם גזל סוכה שאינה מחוברת לקרקע, כגון שעשויה בראש העגלה או בראש הספינה או שאינה מחוברת כלל לקרקע⁴ וכ"ש על גלגלים שיכול לטלטלה ממקום למקום שהרי היא כמטלטלין, יש עליה תורת גזל להיות עומדת בחזקת הגזול לכל דבר, ואינה כשאוולה בידו אלא הרי היא גזולה תחת ידו, ולפיכך אם ישב בה בחג לא יצא ידי חובתו אפילו אם ירצה לשלם דמיה לבעלים⁵. שתעשה לך שבעת ימים למעוטי גזולה דלא הוי לך.

י"א⁶ שאף אחרים שישבו בה ג"כ לא יצאו ידי חובה. וי"א⁷ שאחרים שלא גזלוה, יוצאים ידי חובה⁸.

וכן אם ראובן בנה סוכה בקרקעיתו של שמעון שלא מדעתו, ושמעון תקף על ראובן והוציאו מסוכתו חבנויה בקרקע שלו, וישב בה. לא יצא ידי חובתו שהרי גזולה היא תחת ידו שהרי היא ברשותו רשות הגזול⁹, ואינה כשאוולה, כיון שאינה עומדת על קרקע של ראובן.

² שו"ע ונו"כ שם ג

³ כלומר שאין עליה תורת גזל כמטלטלין לעמוד בחזקת הגזול וברשותו לכל דבר, כגון שאם השביחה ברשות הגזול אין השבח שלו כמו במטלטלין.

⁴ בה"ל שם ד"ה העשויה

⁵ ומה דלהלן בגזל עצים וסיכך מהני הוא משום שחכמים הקנו לו את מה שגזל, ולא תקנו חכמים כן אלא אם כן טרח עליה לבנותה לשם מצוה, כגון שגזל עצים וסיכך בהן אבל זה שגזל סוכה כשרה ולא טרח עליה, ולא הוציא עליה הוצאות להכשירה צריך להחזירה בעיניה לבעלה.

⁶ כך דייק במחה"ש מדברי המנ"א שכתב כן גבי לולב

⁷ בה"ל שם ד"ה לא יצא שדוקא בלולב דכתבה התורה לכם בעינן לכם ממש שיהא שלו בעצם דפסול אפילו שאול לכך אם אחד גזל לולב ונתן לחבירו לצאת בו אף דאותו חבירו לא גזלו מ"מ אינו יוצא דעכ"פ לא שלו הוא ולא עדיף משאול דאינו יוצא ביום ראשון. משא"כ בסוכה דלא אסרה התורה רק גזול ולא שאול אפשר דזה ג"כ יוצא דהלא אינו מתכוין לגזולו וגם אפשר דדעת בעה"ב להרשות לזה האחר שישב בסוכתו דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה.

⁸ ולפי"ז צ"ע על מש"כ בשער הציון ס"ק כא להוכיח שהגזול סכך שיש בו תקנת חכמים שאינו חייב אלא דמים שיכול לברך "דבודאי ריש גלותא ורבנן היו מברכין עליה גם כן". ומאי ראייה הא התם לא הם גזלוהו, אלא עבדי ריש גלותא כמש"כ ברש"י ההיא סבתא, ואע"ג שאפשר שבשליחות ריש גלותא עבדי הכי, מ"מ אין שליח לדבר עבירה. וצ"ע אולם אפשר דאף הבה"ל מודה שלא יברכו בסוכה גזולה ממש כיון שבא על יד עבירה.

⁹ ואף על פי שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וקרקע אין עליה תורת גזילה אלא תורת שאלה מכל מקום כיון שאין הסוכה עומדת על קרקע של גזול אלא על קרקע של הגזול הרי היא בחזקתו של הגזול לכל דבר כמו שאר מטלטלין שכיון שנכנס לרשות הגזול הרי היא בחזקתו לכל דבר ואינה כשאוולה בידו אלא הרי הן גזולין תחת ידו. אבל אם ראובן בנה סוכתו בקרקעו של שמעון מדעתו שהשאל לו הקרקע לשבעת ימי החג ואח"כ גזל ממנו סוכתו וישב בה יצא ידי חובתו שכל שבעת ימי החג הקרקע של ראובן וסוכתו עומדת בחזקתו אף

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

וכל זה בדיעבד שכבר ישב בה יצא ידי חובתו, אבל לכתחלה אין לישיב בסוכתו של חבירו שלא מדעתו, אף על פי שאין דעתו לגולה ממנו, שמא בעל הסוכה הוא מקפיד על זה שלא יראה חבירו את אכילתו ואת עסקיו בלי ידיעתו. וגם אין נכון לברך עליה¹⁰.

ועל אף¹¹ שלכתחלה אין לישיב בסוכתו של חבירו שלא מדעתו, מותר לכנס ולישב בסוכת חבירו¹², בשעה שאין בעל הסוכה שם בסוכתו, שבודאי לא יקפיד על זה. שנוח לו לאדם שתיעשה מצוה בממונו בדבר שאין בו חסרון כיס. אולם אם אפשר שיבוא בעל הסוכה בעוד שהוא שם, אף שבעת הכניסה אינו שם, לא יכנס שלא מדעתו כי אפשר שבעה"ב יתבייש ליכנס ולאכול, או לעשות עסק אחר בפניו. ואם נטל רשות מאשתו¹³ של חבירו כשאינו בביתו, מותר שמסתמא לא יקפיד ע"ז.

אם הסוכה מקושטת בקישוטים נאים ומוצעת בכרים וכסתות נאים ומיוחדים יש לחשוש שמקפיד בעל הבית שלא ליכנס אפילו אינו נמצא שם, ואינו עתיד לבוא כל זמן שהלה יהיה שם, ואין ליכנס לתוכה¹⁴, והנכנס לתוכה ללא רשות לא יברך עליה.

וכן אם הסוכה בנויה במרפסת חבירו, או בחצר פרטית הסמוכה לחלונות ביתו, אסור להכנס ללא רשותו¹⁵.

וכן אין לעשות סוכה לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו, אפילו אינו שם, דשמא בעל הקרקע הוא מקפיד על שהוא קובע דירתו ברשותו בלי ידיעתו, ואין אומרים נוח לו לאדם שיעשו מצוה בממונו אלא כשעושין באקראי בעלמא, אבל לא כשמשתמש בממונו בקביעות.

כל מקום שבארנו שאין לעשות שם סוכה לכתחלה ועבר ועשה, אף על פי שהיא כשרה כמו שנתבאר, מכל מקום אין לברך עליה כיון שע"י עבירה באה סוכה זו לידו אין זה מברך אלא מנאץ.

לאחר שנזלה שמעון ממנו שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע שאין עליה תורת גזילה אלא תורת שאלה כמו שנתבאר. שו"ע הרב שם סעי' ז ח ומ"ב שם יט ובשעה"צ כה

שער הציון סימן תרלז ס"ק כה

ואפילו אם שמעון השאילו הקרקע לראובן להעמיד שם סוכתו מכל מקום אין הקרקע עומדת ברשות ראובן, דהרי אינה רק לשבעה ימים [כן מצדד המגן אברהם, וכן כתב המאמר מרדכי]:

¹⁰ מ"ב שם ס"ק ט

¹¹ רמ"א ונו"כ שם ג

¹² מ"ב שם ס"ק ט מהמ"ז

¹³ ואם נטל רשות משאר בני הבית עיין ערוה"ש סעי' ה שלדעתו אינו מועיל, אולם גם לדעתו אם יש אומדנא שמסתמא אומרים כן על סמך שיודעים דעת בעל הבית מועיל רשותם.

¹⁴ כה"ח שם טו

¹⁵ שהרי על ידי זה יוכל לראות הנעשה בביתו וחצרו ופוגע בפרטיותו.

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

אין לעשות סוכה לכתחלה בקרקע של רבים¹⁶, כגון ברחוב העיר וכיוצא בו במקום שהרבים עוברים שם, ואפילו אם כל העיר היא של ישראל והישראל הוא בודאי מוחל לו על כך, מכל מקום אין לעשות סוכה ברשות הרבים שהרי יש לכל העולם הילוך בו. והגוים אינן מוחלין על כך, והרי היא סוכה גזולה¹⁷. אך בדיעבד כשרה ולא יברך עליה. וי"א¹⁸ שאם אין לו אחרת מותר לברך עליה.

רחוב שלפני הבית הם שלו ואינו נקרא רשות הרבים, ויכול לבנות שם סוכתו¹⁹.

וכן במקום בו חוק העיר או המדינה שיש רשות לעשות עירובין וסוכות, אין לפקפק בזה.

ובמקום בו אין חוק המתיר, מי שקיבל אישור ספיציפי מאת הרשות האזרחית, כגון העירייה, או הרשות השופטת, יכול לבנות סוכתו ברשות הרבים²⁰.

ב. אבל גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא דמי

עצים

למרות שהגזול סוכה שאינה מחוברת לקרקע אין יוצא בה ידי חובתו, כמו שנתבאר, זהו דוקא בסוכה בנויה, אך אם גזל עצים וסיכך בהם סוכתו, או העמידם כדפנות²¹, אף על פי שלא חברן לסוכתו אלא הניחן על גבי סוכתו

¹⁶ רמ"א שם

¹⁷ כן דעת המג"א. מ"ב שם ס"ק י

¹⁸ א"ר ומאמר"מ במ"ב שם ובבה"ל שם ד"ה וכן בקרקע הביא מהבית מאיר "בנידון דין שעושה סוכה בר"ה הא אינה אלא שאולה ממש שהרי אינו מכין כלל אלא לישאל המקום עד אחר החג ולהחזירה בעינה בלי שום חסרון ואפילו שואל שלא מדעת אינו שהרי הרבים ואפילו עכו"ם רואין ואינם מוחין והוי שואל מדעת ממש ופשיטא דיברך ע"ש עוד" והביא שם סברא אחרת מבכור"י "כיון שהמלכות יש לה רשות למחות ואינה מוחה מסתמא מוחלת ע"ז לעשות סוכה בר"ה ואין כאן איסור גזילה כלל וע"ש שדעתו דא"צ ליטול רשות בפירוש ע"ז משר העיר דמסתמא נתון לו מדלא מוחין בידו ולכן שפיר יכול לברך"

¹⁹ בתשובת שואל ומשיב סימן קכ"ח ועיין בביאור הלכה שם ד"ה וכן בקרקע שהביא מהא"ז דע"כ לא הכשירו רבנן במסכך בר"ה אלא בדיעבד, אבל לא לכתחלה ואפשר לומר דדוקא בשוקא במקום שמצוי עוברים ושבים ומפסיק עליהם הדרך, אבל לא במי שמסכך בצדי ר"ה סמוך לפתח בית. וסיכסם שם "אם באנו להחמיר שלא לעשות אפילו סמוך לפתח ביתו יצא קלקול גדול וכזה ראיתי בעיני שעושים הסוכה אחורי הבתים ובעיירות הקטנות ... ומצוי שאותו המקום אינו נקי שם ... וטוב יותר לעשות סוכה בר"ה ממש מלעשות סוכה במקומות כאלו"

²⁰ מ"ב שם י

²¹ בה"ל שם ד"ה ואם גזל ועיי"ש שכתב "בעו"ה הרבה אנשים אין נזהרין בזה שלוקחין קרשים שלא מדעת בעליהן להעמיד מהן הדפנות וכונתן להחזיר תיכף אחר סוכות אבל באמת אין יוצאין בזה שעכ"פ משתמש עכשיו בהן בגזילה ואסור לברך על סוכה כזו" וצ"ע אמאי לא יברך הא אינו חייב אלא דמים משום תקנת השבים ויכול לברך כמש"כ בס"ק טו, ואדרבא כאן כונתו להחזיר הדפנות עצמן וכ"ש הוא, אולם הבה"ל

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ולא עשה בהן שום שינוי וממילא לא קנה אותם כלל²², מכל מקום משום מצות סוכה²³, תקנו חכמים שאין להנגזל אלא דמי העצים בלבד, ואינו צריך לסתור סוכתו כדי להחזיר לו העצים עצמן²⁴, ומותר לישב בסוכה זו ואפילו לכתחלה²⁵, וגם לברך עליה²⁶.

ואם אין הגזולן רוצה לתת לו דמי העצים, אינו יוצא ידי חובתו בסוכה זו, שהרי גזולה היא בידו. אך אם אומר שיתן הדמים רק שמדחהו מיום אל יום, יצא, שהרי על כל פנים הרי הוא מן השבים, ושייך בו תקנתא דרבנן²⁷.

במקום או מדינה בה אין הסדרה חוקית של נדל"ן, ויכול אדם או קבוצה להשתלט על נדל"ן ולקחתו מבעליו, לא יקצץ הישראל בעצמו את הסכך מיער של גוי, אפילו מדעת הגוי, ואפילו מחקרע שלו עצמו אם קנאה מיד נכרי²⁸, שחוששים אנו שמא הגוי גזל את הקרקע, כמו שנתבאר לעיל ל.

אלא יקצצנו הגוי ויתננו ליד הישראל, או יקצצנו ישראל אחר שלא יהיה יושב בסוכה זו שיעשו מסכך זה, ויתננו לישראל בעל הסוכה. שהרי זה יאוש ביד הראשון הקוצץ, ושינוי רשות ביד השני. וכשאין אפשרות אחרת מותר לקצוץ מחקרע ברשותו של בעל הקרקע הנוכחי²⁹ ויכול לברך לישב בסוכה³⁰. שבדיעבד אין אנו חוששים לספק שמא גזולה היא בידו מישראל או מנכרי אחר³¹.

לשיטתו בד"ה יצא שכתב גבי הסכך "ואם משיב לו שימתין עד אחר סוכות וישיב לו הגזילה בעין, מסתברא דלא יצא שהרי הוא עכשיו משמש בה בגזילה, ובשלמא אם אמר שמתרצה לשלם לו עבור עצי בדמי אמרינן שרבנן הפקיעו איסור גזילה ממנו אבל לא בכה"ג". וא"כ הכא מיירי שאומר להבעלים שיחזיר אחרי סוכות, אך הבעלים אינו יודע ואם היה מניע לדרוש הדפנות היה מחזירם לו מיד א"כ לכאורה לא גרע ממתכוין להשיב דמיו וצ"ע

²² ובשאר ימות השנה חייב להחזיר העצים עצמן להנגזל שהרי לא קנה אותם כלל כיון שלא עשה בהם שום שינוי וא"כ מדאורייתא פסולה היא אפילו אם ירצה לשלם עבור העצים דצריך לסתור הבנין ולהשיב הגזילה לבעליו. מ"ב שם טו

²³ שתקנו חכמים כדי שירצו בנ"א לעשות תשובה שאינו משלם לו אלא דמי עצים ודיו, ואע"ג שעקר התקנה היתה בבנין קבוע כאן משום מצות סוכה החשיבוהו בבנין קבוע ופטרוהו מהשבת מה שגזל ואינו חייב אלא דמים כמבואר בריש"א ובמאירי בסוגיא.

²⁴ ויש כח בידם לעשות זה שהפקר ב"ד הפקר א"כ ממילא אם ישלם לו דמי עצים הוי אח"כ שלו ממש ומותר לישב בה

²⁵ שו"ע שם

²⁶ מ"ב שם טו

²⁷ שער הציון שם ס"ק כב

²⁸ בה"ל שם ד"ה בעצמו

²⁹ מ"ב שם יג

³⁰ מ"ב שם יד

³¹ מ"ב תרמ"ט י

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

מותר לקנות מישראל שקצץ כדי למכור, או ליתן לאחרים שיצאו בו ידי חובתן בחג, שהרי יש כאן גם שינוי רשות מהגזלן, כלומר ישראל זה הקוצץ, לרשות הלוקח³²

ובמקום שיש רשות לאגשי המקום ליקח עצים מן היער, בדינא דמלכותא, אפילו אם צריכים לשלם אין איסור אם לוקח משם לסכך³³.

גוי שגנב העצים מן היער ואין בעל העצים יודע מכך אין יכול לצאת בעצים אלו שהרי אינו קונה אותם מכיון שלא היה יאוש אך אם גנב משטח ממשלתי או עירוני יכול הישראל לצאת לסכך בהם מכיון שידוע שבודאי ימצאו גנבים וחל היאוש³⁴.

במקום בו יש הסדרה חוקית של נדל"ן, או במונרכיה או דיקטטורה בה המלך או המושל מעביר בעלות על נדל"ן, אפילו אם קרקע זו נכבשה במלחמה מיד אחר, אין זה גזל שהקרקע נקנית להגזלן בכיבוש מלחמה קנין גמור³⁵, ולכן אין חשש לישראל לקצוץ אם קונה או קבל רשות מבעל הקרקע הנוכחי.

ג. תקנתא משום תקנת מריש ... לבתר שבעה הדר בעיניה

ואי חברו בטינא ואפילו לאחר שבעה נמי יהיב ליה דמי

כל הגזול³⁶ חייב להחזיר הגזילה עצמה אפילו גזל קורה ובנאה בבנין גדול, הואיל ולא נשתנית, ודין תורה הוא שיהרוס כל הבנין ויחזור הקורה לבעלים. אבל תקנו חכמים, מפני תקנת השבים, שיהיה נותן את דמיה ולא יסתור את הבנין.

ולא רק בנין קבוע אפילו גזל קורה ועשאה בסוכות החג³⁷, ובא בעל הקורה ותובעה בתוך החג, נותן לו את דמיה. אבל אחר החג, הואיל ולא נשתנית ולא בנאה בטיט, מחזיר את הקורה.

גזל קרקע ובנה עליה בניינים גדולים, צריך לסתור הכל ולהשיב קרקע לבעלים, דלא עשו תקנת השבים בקרקע.

³² מ"ב תרלו יא

³³ בה"ל שם לא יקצצו

³⁴ בה"ל שם אלא

³⁵ מ"ב תרמט שם

³⁶ שו"ע ונו"כ שם א

³⁷ אף דסוכה בנין עראי הוא, המצוה קובעה כל ז' ימי החג לעשותה בבנין קבע. סמ"ע שם

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

ד. ארבעת מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהן לא מצא ... לא יביא ... ולא דבר אחר

המוסיף מין אחר על מצוה שאינה צריכה להיות מחוברת יחדיו בזמן חיובה לשם מצוה יש לחששו לבת תוסף, לפיכך לא יוסיף מין אחר על ארבעת המינים³⁸. ו"א³⁹ שאינו עובר בבל תוסיף א"כ נטלו לשם מצוה, אבל אם לא נטלו לשם מצוה אינו עובר. וי"א⁴⁰ שכיון שהיא מצוה בזמנה עובר בכל גווי א"כ מכיון להדיא לכונה אחרת כגון שמוסיף על מצוה ומכיון לנוי בכך⁴¹. וי"א⁴² שאינו עובר כלל שמכיון שאינם צריכים להיות מחוברים כל אחד עומד בפני עצמו ואין כאן תוספת אבל מ"מ לכתחלה אסור מדרבנן לכו"ע דנראה כמוסיף.

הוסיף⁴³ שלא בזמן חיובה לכו"ע אינו עובר, א"כ נתכוין למצוה אבל אם נתכוין רק משום חביבות המצוה להוסיף, כיון שהוא לא בזמן חיובה ולא נתכוין למצוה אינו עובר.

ולהלן דף לד: יבואר שיש אומרים שמותר להוסיף מאותו המין בהדסים וערבות אבל לא בלולב ואתרוג.

אם חסר⁴⁴ לו אחד מהמינים, לא יקה מין אחר במקומו שלא יבוא לטעות ליקח ג"כ בשאר שנים, משא"כ כשחסר מין אחד לא יבואו לטעות להסתפק בשנה הבאה, בשלשה מינים, הכל יודעים שצריך ד' מינים.

ה. כמושין כשרין יבשין פסולין

להלן יתבאר שגם הדם שיבשו עליו פסול לפי שאין זה הדור, אבל אם לא הגיעו לכלל היבשות אף על פי שכבר כמשו כשר⁴⁵.

³⁸ שו"ע ונו"כ תרנא יד

³⁹ טור או"ח סי' תרנא

⁴⁰ ב"י שם ומובא במ"ב שם יד ומשמע שכך נקט

⁴¹ בה"ל שם ד"ה משום כל תוסף

⁴² ביאור הלכה שם ד"ה משום כל תוס' בסנהדרין פה ע"א והרה"מ והר"ן

⁴³ ט"ז שם ס"ק יז ופמ"ג במשב"ז שם

⁴⁴ שם יד

⁴⁵ שו"ע ונו"כ תרמו ו ובשו"ע הרב ח

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

וכמה שיעור היבשות כשהן נפרכין בצפורן כשממשמש בהן וגם כלה כל מראה ירקנות שבהן והלבינו פניהם אז הן נקראים יבשים שהרי אפילו אם תשרה אותן במים כמה ימים לא יחזרו למראיהן והרי הן כעץ יבש שאפילו אם תשרה אותו במים כמה ימים לא יסור מעליו שם היבש אבל קודם שהלבינו פניהם אף על פי שהן נפרכין בצפורן מחמת יבשותן מ"מ אם תשרה אותן במים יום או יומים יחזרו לכמות שהיו במשמושן ובמראיתן.

וכן הדין בערבה⁴⁶ שיבשו רוב עליה פסולה שאין זה הדור וכמה שיעור היבשות משהלבינו פניהם אבל אם לא הגיעו העלין לשיעור היבשות אף על פי שכבר כמשה הרי זו כשרה.

דף לא:

ו. לולב של עבודה זרה לא יטול ואם נטל כשר

התבאר לעיל דף כט: שכל זה בימיהם שהנכרים היו משתחווים לאילן, אבל בזמן הזה שאין הנכרים משתחווים לאילן אלא נוטעין אילן לפני עבודה זרה, או שנוטעים אילנות בגן של עבודה זרה, ודמי פירות האילנות הוא לכהניהם, מותר ליקח מהן ארבעה מינים שבלולב⁴⁷.

ז. נקטם ראשו

בריית הלולב היא כזו שכל עלה ועלה יש בו תיומת מלשון תאומים כלומר כלומר שהגב של כל עלה כפול ומחובר מגבו שכן שני העלים המחוברים זה לזה נראים כתאומים.

מלבד זאת גם העלה העליון מכל עלי הלולב היוצא מראש השדרה, והוא העלה האמצעי של הלולב המאחד את שני חצאי הלולב זה לזה. נקרא גם הוא תיומת.

כאמור, גם העלה העליון היוצא מראש השדרה נקרא "תיומת". בשלימותה ובהידורה של תיומת זו ישנה קפידה מיוחדת, עד שבפגם כל שהוא בה, עלול הלולב להיפסל. כמו שיבואר להלן בדף זה ובדף הבא.

יש לולב הכלה בראשו בתיומת אחת, ויש לולב הכלה בשתי תיומות, בזמן שיוצאים מראש השדרה שלושה עלים, הרי שהעלה האמצעי הוא תיומת יחידית. בזמן שיוצאים מראש השדרה

⁴⁶ שו"ע ונו"כ תרמז ב ושו"ע הרב ו

⁴⁷ שו"ע הרב תרמז יד

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

שני עלים, הרי אלו שתי תיזמות. בלולב בעל שתי תיזמות ישנן קולות שונות כשנפגמה רק אחת מן התיזמות.

לפיכך נקטם כלומר נחתך ונפל ראשו פסול לפי שאין זה הדור, ופסול כל שבעה⁴⁸, ואיזהו ראשו זה עלה העליון האמצעי שהוא גבוה מכל העליון, ואם עלה זה נקטם בראשו אפילו כל שהוא פסול⁴⁹, ויש אומרים שאינו פסול אלא אם כן נקטם רוב ארכו של עלה זה העליון, ויש להחמיר בסברא הראשונה⁵⁰. ודוקא נקטם ראשו אבל נקטם במקום אחר כשר, אלא א"כ חסר רובו או מחציתו⁵¹.

ואם כלה הלולב בשני תיזמות ונקטמה רק אחת מהן, אפשר שיש להקל⁵².

וי"א⁵³ שרק אם נקטמו רוב העלים העליונים שגבוהין מן השדרה ולמעלה, פסול.

ולכו"ע גם אם לא נקטמו העליונים, אם נקטמו רוב העלים ברוב כל עלה ועלה פסול⁵⁴.

לולבין שהתיזמת שלהן קטומה במשהו, לפי שהעליון שלהן חדין ודקין הרבה כשרים, אף שנקטמו במשהו חודי התיזמת⁵⁵.

לולבים שראשי העלים העליונים יש בהם קוץ ארוך קצת ודק מאוד, ונקטמו כל הקוצים הללו, והעלים נשארו שלמים כשרים⁵⁶.

⁴⁸ לרמ"א המוזכר דף כ"ב כל פסולי הדר פסולים כל שבעה ולמחבר אינו פסול אלא ביום הראשון אך עיין כף החיים תרמ"ז נו שיש להחמיר לפסול פסולי הדר כל שבעה שיש לחששו לספק ברכות אף נגד המחבר.
⁴⁹ רמ"א תרמ"ה ו' ודעת הט"ז והגר"א דהרמ"א הוסיף בזה להחמיר כדעת הרה"מ והר"ן דהעלה העליון האמצעי שעל השדרה היינו כשיש ג' עליון שכלה בהם השדרה העלה האמצעי לבדה נקרא ראש הלולב אם נקטמה פסול ועיין בביאור הגר"א דמשמע מניה שמצדד להורות כן להלכה כהרמ"א ואפילו נקטמה העלה הזאת בכל שהוא פסול. מ"ב שם כח ועי"ש בביאור הלכה ד"ה רוב שלדעת הנחר שלום והמא"מ גם המחבר מודה לזה.
⁵⁰ ומכל מקום בשעת הדחק שאי אפשר למצוא לולב אחר יש לסמוך על סברא האחרונה ומותר לברך על לולב שנקטם מיעוט של עלה העליון אבל אם נקטם רובו אין לברך עליו אפילו בשעת הדחק. מ"ב שם ל מהגר"ז ואחרונים

⁵¹ כף החיים שם מד

⁵² מ"ב שם כט

⁵³ הוא דעת המחבר לדעת הב"ח והט"ז והגר"א וכעין זה משמע מלבוש דהיינו רוב ממספר העלים העליונים הגבוהים מן השדרה והוא נקרא ראש הלולב ומוכח בט"ז והגר"א דלדעה זו אין יתרון להעלים האמצעיים בענין הזה. ביאור הלכה שם ד"ה רוב
⁵⁴ כן מוכח מהב"י.

⁵⁵ מכת ספיקי דפלוגתא. דלהראב"ד אינו פסול אלא בנקטם מהעליון שבראשו עם מעט מהשדרה ולבעל העיטור בעינן נקטמו כל הג' עליון העליונים עד השדרה. ולהיא"א שהביאו המ"מ והר"ן בעינן שנקטם רוב העלה האמצעי. כף החיים שם מא

⁵⁶ כף החיים שם והתיר שם מס"ס אך עיין בארבעת המינים למהדרין שכתב בשם הגר"נ קרליץ שהקוץ אינו חלק מהעלה ואינו נחשב כקטום כלל

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

המסופק אם העלה קטום יבדוק בראש העלה, האם רואה כמין נקב, אם יש נקב בידוע שאינו קטום⁵⁷, ואם אינו רואה יטול לולב אחר. אך אם אין סיבה להסתפק אין צורך לבדוק.

ח. אבל נסדק כשר

נסדקו אפילו רוב העלין, אם לא נתרחקו⁵⁸ שני סדקיו זה מזה עד שיראו כשנים, כשר. ואפילו

לדעת הרמ"א⁵⁹ אם נסדק באופן זה בתיומת גם בן כשר.

נסדקה השדרה תחת התיומת ולמטה, אם לא נתרחקו שני צידי הסדק זה מזה עד שיראו כשנים כשר⁶⁰.

⁵⁷ וכל פי קוב בכדי לראות יש צורך בזכוכית מגדלת.

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם ז

⁵⁹ ביאור הלכה שם ד"ה נסדק

⁶⁰ שו"ע הרב שם יב